

IVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV
Babalar ve Oğullar

İletişim Yayınları, Dünya Klasikleri, 2006-2013 (5 baskı)
© 2006 İletişim Yayıncılık A. Ş.

Отцы и Дети

© Önsöz: Isaiah Berlin, "Fathers and Children: Turgenev and the Liberal Predicament", Ivan Turgenev, *Fathers and Sons*, Penguin, 1975.
© Sonsöz: Irving Howe, "Turgenev: The Virtues of Hesitation", *The Hudson Review*, Aralık 1955.

İletişim Yayınları 1173 • İletişim Klasikleri 30
ISBN-13: 978-975-05-1701-3
© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2015, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Sabri Gürses, Güneş Akkor, Emrah Serdan
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ İlya Repin, "Nihilist Öğrenci", 1883
UYGULAMA Hüsni Abbas
DÜZELTİ Merve Öztürk
BASKI ve CILT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

Babalar ve Oğullar

Отцы и Дети

RUSÇADAN ÇEVİREN *Leyla Soykut*

ISAIAH BERLIN'İN ÖNSÖZÜ, IRVING HOWE'UN SONSÖZÜ
VE YAZARIN ROMANA DAİR YAZISIYLA

IVAN SERGEYEVIÇ TURGENYEV 28 Ekim 1818'de, Rusya'nın Oryol şehrinde doğdu.

1833 yılında Moskova Üniversitesi'ne girdi. Ertesi yıl babasını kaybetti ve kaydını St. Petersburg Üniversitesi'ne aldırdı. 1838-1841 yılları arasında Berlin Üniversitesi'nde eğitim gördüğü dönemde birçok araştırmacı, filozof ve edebiyatçıyla arkadaş oldu. 1842 yılında gayrimeşru bir çocuğu olan Turgenyev, aynı yıl yüksek lisans tezini tamamladıysa da üniversitede bir kürsü edinemedi. Ertesi sene İçişleri Bakanlığında işe başladı, "Paraşa" adlı şiiri yazdı ve bu sayede Belinski gibi edebiyatçılarla tanışıp, edebiyat çevrelerine girmeye başladı. 1944'te ilk öyküsü "Andrey Kolosov" yayımlandı. Ertesi yıl bakanlıktaki görevinden istifa etti. "Hor ve Kaliniç" adlı öyküsü 1847 yılında *Sovremennik*'te (Çağdaş) yayımlandı. 1850'de annesini kaybetti, *Lüzumsuz Bir Adamın Günlüğü* ve *Köyde Bir Ay* eserlerini kaleme aldı. 16 Nisan 1850'de Gogol'ün ölümü üzerine yazdığı bir yazıdan sonra aynı yıl yayımlanan *Avcının Notları* eserinin de etkisiyle tutuklandı ve bir ay hapiste kaldıktan sonra Spassko'e sürüldü. 1856'da ilk romanı *Rudin*, *Sovremennik*'te yayımlandı. Bu dönemde yurt dışına seyahat etmeye başlayan Turgenyev, Paris, Berlin, Londra gibi şehirleri dolaştı. 1859'da *Asilzade Yuvası* yayımlandıktan sonra ertesi yıl *Arefe* ve *İlk Aşk*'i kaleme aldı. *Babalar ve Oğullar*'ın baş karakteri olan Bazarov'u bu dönemde düşünmeye başlasa da, roman 1862'de yayımlandı. Bu dönem Rusya'dan uzaklaşıp sırasıyla Baden-Baden, Londra ve Bougival'de yaşadı. 1867'de *Duman*'ı, 1870'de *Bozkırda Bir Kral Lear*'i, 1872'de *Bahar Seli*'ni, 1877'de ise *Ham Toprak*'ı yazdı. Fransa'da yaşadığı dönemde Gustave Flaubert, George Sand, Émile Zola, Alphonse Daudet, Edmond de Goncourt ve Henry James'le arkadaşlık etti. 1879'da Rusya'yı ziyaret etti ve coşkuyla karşılandı. Aynı yıl Oxford Üniversitesi'nden fahri doktora aldı. Ertesi sene Moskova'daki Puşkin anıtının açılışında bir konuşma yapan Turgenyev, 3 Eylül 1883 günü Bougival'de öldü.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
BABALAR VE OĞULLAR: TURGENYEV'İN	
LIBERAL İKİLEMİ / ISAAH BERLIN	25

Babalar ve Oğullar

BABALAR VE OĞULLAR ÜZERİNE /	
İVAN TURGENYEV	309
SONSÖZ	
TEREDDÜT SİYASETİ / IRVING HOWE	321

1

1859 yılının 20 Mayıs günü, sırtında tozlu bir palto, ayağında damalı kumaştan bir pantolon, kırk yaşlarında bir beyefendi, ... Şosesi'nin üzerindeki yolcu hanımın alçak eşiğine şapkasını almadan çıkarak, yanakları dolgun, çenesinde beyazımtırak tüycükler bulunan, küçük gözleri donuk donuk bakan genç uşağına döndü:

“E, Pyotr! Görünürlerde yok mu daha?” diye sordu.

Kulağındaki turkuvaz küpeden pomat sürülmüş, değişik değişik renkteki saçlarına, son derece saygılı davranışlarına kadar, kendisini her bakımdan kusursuz sayan yeni kuşaktan olduğu belli uşak, etrafını küçümsüyormuş gibi bir tavırla, uzayıp giden yola baktı:

“Hayır, efendim, görünürlerde yok!” dedi.

Beyefendi: “Görünürlerde yok ha?” diye bir daha sordu.

Uşak yine: “Yok, efendim!” diye karşılık verdi.

Beyefendi içini çekerek bir sıraya oturdu. O, ayaklarını altına alarak, düşünceli düşünceli etrafına bakınadursun, bu arada biz kendisini okuyucularımıza tanıtalım.

Adı Nikolay Petroviç Kirsanov'dur. Yolcu hanından on beş kilometre ötede, iki yüz canlı güzel bir malikânesi, daha doğrusu, köylülerle hesaplaştıktan sonra kendisinin dediği gibi iki bin dönümlük bir "çiftliği" vardır. Babası 1812 savaşlarına katılmış, okuması yazması pek az, kaba ama iyi yürekli, Rusya'ya bağlı bir adamdı; bütün ömrü boyunca sürmüş durmuş, sonunda bir tugaya, sonra bir tümene kumanda etmişti. Daima taşrada yaşamış, orada rütbesi sayesinde oldukça önemli bir rol oynamıştı.

Nikolay Petroviç daha sonra söz edeceğimiz kardeşi Pavel gibi, Rusya'nın güneyinde dünyaya gelmişti, on dört yaşına kadar da ucuz öğretmenlerin, laubali, aynı zamanda dalkavukluğa meraklı yaverlerle alaya, kurmaylığa mensup başka kişilerin arasında yetişmişti. Annesi Kolyazinlerin soyundanandı, kızken Agathe adını taşıyordu, general karısı olunca ise Agafokleya Kuzminişna Kirsanova olmuştu; "general hanımanne"lerden biriydi: Başına süslü başlıklar geçirir, sırtına hışır hışır ipekli elbiseler giyer, kilisede haça herkesten önce yaklaşırdı; yüksek sesle çok konuşur, sabahları çocuklara el öptürür, geceleri onları haç çıkararak kutsardı; sözün kısası, keyfince yaşardı.

Nikolay Petroviç de general oğlu olduğu için, cesaret bakımından pek üstünlük göstermediği, hatta "Ödlek" lakabına layık görüldüğü halde, ağabeyi Pavel gibi orduya girmek zorunda kalmıştı; yalnız, tam nereye atandığı haberi geldiği gün, ayağını kırmış, iki ay yataktan kalkamamış, böylece ömrünün sonuna kadar "azıcık topal" kalmıştı.

Bunun üzerine, babası onunla uğraşmaktan vazgeçmiş, sivil olarak kalmasına izin vermişti. Sonra on sekiz yaşını bitirir bitirmez onu Petersburg'a götürmüş, orada üniversiteye yerleştirmişti. Bu arada ağabeyi de subay çıkmış, muhafız alayına girmişti.

İki genç aynı evde, annelerinin amcası ve önemli bir dev-

let memuru olan İlya Kolyazin'in kontrolü altında, birlikte yaşamaya başlamışlardı. Babaları tümenin başına, karısının yanına dönmüştü. Oğullarına da nadiren yazıcı erlerin süslü kıvrım kıvrım yazılarıyla dolu, büyük, dört köşe, kurşuni kâğıtlar gönderiyordu. Bu dört köşe kâğıtların alt tarafında da uçları kıvrılmış harflerle "Tümgeneral Pyotr Kirsanov" imzası bulunurdu.

1835 yılında Nikolay Petroviç üniversiteden mesleğe aday olarak çıkmıştı. Yine o sene içinde General Kirsanov görevinde başarısızlık yüzünden emekliye ayrılmış, eşiyle birlikte oturmak üzere Petersburg'a gelmişti. Sonra tam Tavriçeskiy Parkı'nın yanında bir ev kiraladığı, İngiliz Kulübü'ne üye yazıldığı sırada birden kalp sektesinden ölmüştü. Agafokleya Kuzminişna da hemen arkasından gitmişti. Kadıncağız başkentten renksiz hayatına bir türlü alışmamış, emeklilerin sürdürdüğü sıkıcı yaşayış onu bitirmişti.

Bu arada Nikolay Petroviç, daha annesiyle babası sağken, onlara epey üzüntü veren bir şey yapmış, oturduğu evin sahibi olan memur Prepolovenskiy'in kızına âşık olmuştu; genç kız hoş görünümlü ve "kültürlü" denilen kızlardandı; dergilerin "Bilim" köşesinde çıkan ciddi yazıları okurdu.

Nikolay Petroviç yas süresi biter bitmez onunla evlenmişti. Babasının tanıdıklarının yardımıyla kendisini yerleştirdiği bayındırlık bakanlığındaki görevinden ayrılmış, Maşa'cığıyla önce Orman Enstitüsü'nün yakınındaki yazlık evde, sonra şehirde, temiz bir merdiveni, soğukça bir misafir odası olan küçük, sevimli bir evde, en sonunda da artık büsbütün yerleştiği köyde tatlı günler geçirmişti. Köye yerleştikten kısa bir süre sonra da oğlu Arkadiy dünyaya gelmişti. Karı koca birbirleriyle çok iyi geçiniyor, gürültüsüz paturtsız yaşıyorlardı. Hemen hemen birbirlerinden hiç ayrılmıyorlardı: Birlikte kitap okuyor, birlikte piyano çalıyor, düettolar söylüyorlardı. Kadın çiçek yetiştiriyor, kuşlara bakıyor, Ni-

kolay Petroviç ise arada bir ava çıkıyor, çiftlik işleriyle uğraşıyordu. Arkadiy de gürültüsüz patırtısız yetişiyor, serpilip boy atıyordu.

On yıl bir rüya gibi geçmişti. 1847 yılında Nikolay Petroviç Kirsanov'un karısı öldü. Adam bu darbeye güç bela dayanabildi. Birkaç hafta içinde saçları ağarmıştı. Biraz olsun derdini unutmak için Avrupa'ya gidecek olduysa da bu sırada 1848 yılı¹ gelip çattı. Bunun üzerine, istemeyerek köye döndü, uzun süren bir hareketsizlikten sonra çiftlikte değişiklik yapmakla kendini oyalamaya başladı.

Nikolay 1855 yılında oğlunu üniversiteye götürüp yerleştirmiş, Petersburg'da onunla birlikte üç kış geçirmiş, hiçbir yere çıkmadan Arkadiy'in genç arkadaşlarıyla ahbap olmaya çalışmıştı. Son kış ise yanına gidememişti. İşte, şimdi onu 1859 yılı Mayıs ayında, artık saçları büsbütün ağarmış bir durumda, biraz şişmanlamış biraz da kamburlaşmış olarak görüyoruz: Bir vakitler kendisi gibi üniversiteden diploma almış olan oğlunu bekliyor.

Uşak saygısızlık etmemek, belki de efendisinin gözü önünde kalmak istemediği için, demir kapının öbür yanına geçmiş, piposunu yakmıştı. Nikolay Petroviç başını eğdi, eşikteki eski püskü basamaklara bakmaya başladı. Alacalı tombul bir civciv iri, sarı ayaklarını vurarak, basamakların üzerinde ağır ağır dolaşıyordu; pis bir kedi nazlı nazlı parmaklığın üzerine tünemiş, ona düşmanca bakıyordu. Yakıcı bir güneş vardı: Hanın loş taşlığından sıcak çavdar ekmeğinin kokusu geliyordu.

Bizim Nikolay Petroviç hayallere dalmıştı; zihninden durmadan, hep aynı düşünce geçiyordu: "Oğlum... Arkas... üniversiteden diploma almış..." Başka şeyler düşünmek için kendisini zorluyordu ama, düşünceleri yine aynı

---

1 O yıl Avrupa'da karışıklıklar çıkmış, bu yüzden buhranlar baş göstermişti – ç.n.

konuya gelip saplanıyordu. Ölmüş karısını hatırladı. Hüzün içinde: “Bugünleri göremedi,” diye fısıldadı... Tombul, mavimtırak bir güvercin yola indi, aceleyle gidip kuyunun yanındaki birikintiden su içmeye koyuldu. Nikolay Petroviç, ona bakmaya başladı. Bu sırada kulağına yaklaşan tekerleklerin sesi geldi... Uşak kapının öbür yanından başını çıkardı:

“Geliyorlar galiba!”

Nikolay Petroviç yerinden fırladı, gözlerini yolun ilerisine dikti. Posta arabasına koşulan cinsten üç at koşulmuş bir araba görüldü. Arabanın içinden bir üniversiteli kasketinin siperliğiyle, sevilen bir yüz fark ediliyordu.

Nikolay Petroviç “Arkaşa! Arkaşa!” diye bağırdı, kollarını sallaya sallaya ileriye doğru koştu.

Birkaç dakika sonra dudakları üniversiteyi bitiren gencin sakalsız, toz içinde kalmış, güneşten yanmış yanağına yapışmıştı...

2

Arkadiy babasının okşayışlarına neşeyle karşılık vererek, yol yorgunluğundan biraz uykulu, ama yine de genç bir adama özgü gür bir sesle:

“İzin ver, üstümü başımı temizleyeyim, babacığım,” diyordu. “Elbiseni kirleteceğim!”

Babası sevgiyle gülümseyerek: “Zıyanı yok, zıyanı yok!” dedi.

Bir iki defa oğlunun kaputunun yakasına, bir iki defa da kendi paltosuna vurdu; biraz geri çekildi.

“Şöyle göster kendini bakayım, göster!” dedi. Hemen sonra da aceleyle hana doğru yürüdü: “Şuraya, şuraya gidelim, hemen atları koşsunlar.”

Nikolay Petroviç oğlundan çok daha heyecanlı görünüyordu; kendini biraz kaybetmiş gibiydi; sanki ürküyordu. Arkadiy onu durdurdu:

“Babacığım izin ver de seni yakın arkadaşım Bazarov’la tanıştırayım. Mektuplarımda ondan sık sık söz etmişimdir. Büyük nezaket göstererek misafirimiz olmayı kabul etti.”

Nikolay Petroviç sırtında uzun, püsküllü bir palto ile arabadan çıkmış olan uzun boylu adama yaklaştı, kırmızı çıplak elini kuvvetle sıktı; oysa, öbürü elini hemen uzatmamıştı.

Nikolay Petroviç: “Bütün kalbimle memnun oldum,” diye söze başladı. “Bizi ziyaret etmek için gösterdiğiniz iyi niyetten ötürü teşekkür ederim... İnşallah... Adınızı, baba adınızı öğrenebilir miyim?”

Bazarov tembel ama, erkekçe bir tavırla: “Yevgeniy Vasiliyeviç”² diye karşılık vererek paltosunun yakasını açtı, Nikolay Petroviç’e bütün yüzünü gösterdi.

Uzun, zayıf, geniş alınlıydı, burnunun üst kısmı basık, ucu sivriydi. Yüzü yeşilimtırak iri gözlerle aydınlanmıştı. Kum renginde sarkık favorileri vardı. Dudaklarında sakın bir gülümseyişle bakıyordu. Yüzünden kendine güvendiği, zeki olduğu belliydi.

Nikolay Petroviç: “İnşallah bizde sıkılmazsınız, sayın Yevgeniy Vasilyeviç,” dedi.

Yevgeniy Vasiliyeviç Bazarov’un ince dudakları hafifçe titredi ama, bir şey söylemeden, yalnız kasketini kaldırdı. Kumrala çalan sarı uzun, gür saçları geniş kafasının iri kıvrımlarını gözden saklayamıyorlardı.

Nikolay Petroviç yine oğluna döndü:

“Ne diyorsun Arkadiy, atları koşalım mı, ha ne dersin? Yoksa dinlenmek mi istiyorsunuz?”

“Evdə dinleniriz babacığım, emret atları koşsunlar!”

---

2 Rusya’da herkes kendi adıyla birlikte baba adıyla çağılır; soyadı da gerekince üçüncü ad olarak bunlara eklenir – ç.n.

Babası hemen: “Şimdi, şimdi söylerim!” dedi. “Hey! Pyotr! İşitiyor musun? Emret, oğlum, çabuk olsunlar.”

Pyotr mükemmel yetiştirilmiş bir uşaktı, gelip Kck-bey’in elini pmedi, yalnız uzaktan eğilerek ona selam vermekle yetindi, sonra kapının arkasında kayboldu.

Arkadiy hancı kadının getirdiği demir maşrapayla su içiyordu. Bazarov ise piposunu yakmış, atların koşumlarını çözen arabacıya yaklaşmıştı.

Bu sırada Nikolay Petroviç telaşla: “Ben buraya faytonla geldim ama, senin araban için üç at vardır,” diyordu. “Yalnız bizim fayton iki kişiliktir, onun için, bilmiyorum arkadaşın...”

Arkadiy alçak sesle babasının sözünü kesti:

“O arabada gider!” dedi. “ok rica ederim, onunla böyle resm olma. O öylesine candan, öylesine sadelik seven bir insandır ki, göreceksin...”

Nikolay Petroviç’in arabacısı atları dışarı çıkarmıştı.

Bazarov arabacıya doğru döndü:

“Haydi kımılda bakalım, kabasakal!” dedi.

Orada bulunan, ellerini gocuğunun arka ceplerine sokmuş olan bir başka arabacı: “İşitiyor musun Mityuha, Beyefendi sana nasıl bir ad verdi? Gerçekten de kabasakalsın hani!” dedi.

Mityuha yalnız kalpaklı başını salladı, ter içinde kalmış olan ortadaki atın dizginlerini çözdü.

Nikolay Petroviç: “Daha abuk, daha çabuk, çocuklar, acele edin!” diye bağırdı. “Size birer votkalık bahşiş veririm.”

Atlar birkaç dakika içinde koşulmuştu. Baba oğul faytona yerleştiler; Pyotr arabacının yanındaki yere bindi, Bazarov ise arabaya binerek başını deri yastığa gömdü. Sonra iki araba da yola koyuldu.

Nikolay Petroviç, Arkadiy'in bir omzuna bir dizine dokunarak: "Eh artık sonunda üniversiteyi bitirdin! Şimdi de evimize döndün işte!" diyordu. "Çok şükür!"

Arkadiy bütün varlığını saran, içten, çocuksu bir sevince rağmen, bir an önce sözü heyecanlı konulardan günlük konulara getirmek istiyordu:

"E, amcam nasıl? İyi ya?" diye sordu.

"İyi. O da benimle birlikte seni karşılamaya gelmek istiyordu ama, sonradan nedense vazgeçti."

Arkadiy: "Beni çok bekledin mi?" diye sordu.

"Evet, hemen hemen beş saat kadar."

"Benim iyi yürekli babacığım!"

Arkadiy çevik bir hareketle babasına doğru dönerek onu yanağından öptü.

Nikolay Petroviç hafif hafif güldü.

"Sana öyle güzel bir at hazırladım ki!" diyordu. "Göreceksin! Odanın duvarları da kâğıtla kaplandı."

"Bazarov'un yatacağı bir oda var mı?"

"Ona da bir oda buluruz."

"Çok rica ederim babacığım, ona karşı iyi davran. Onun dostluğuna ne kadar önem verdiğimi anlatamam sana."

"Onunla yeni mi tanıştınız?"

"Evet yeni tanıştık."

"Demek bunun için geçen kış onu göremedim. Ne iş yapıyor?"

"Asıl konusu doğal bilimler... Ama, bilmediği şey yok. İleride doktorasını da yapacak."

Nikolay Petroviç: "Ya! Demek tıp fakültesinde?" dedi. Bir an sustu. Sonra elini uzatarak: "Pyotr, bu gelenler bizim köylüler galiba, öyle değil mi?" diyerek gösterdi.

Pyotr efendisinin gösterdiği yöne baktı. Dar köy yolundan

sıska atlar koşulmuş birkaç araba hızla geliyordu. Her arabada gocuklarının önü açık ikişer köylü oturuyordu.

Pyotr: “Öyle, efendim,” dedi.

“Nereye gidiyorlar? Şehre mi, yoksa?”

Pyotr onları küçümseyen bir tavırla: “Şehre gidiyorlar besbelli... Meyhaneye...” diyerek sanki onun da bu sözünü onaylamasını bekliyormuş gibi hafifçe arabacıya doğru eğildi.

Ama, beriki kımıldamadı bile; yeni görüşleri benimsemeyen eski kafalı bir adamdı.

Nikolay Petroviç oğluna doğru dönerek: “Bu yıl köylülerle başım dertte!” diye anlatmaya başladı. “Paylarına düşeni ödemiyorlar. Ne yaparsın?”

“Gündelikle çalıştırdıklarından memnun musun bari?”

Nikolay Petroviç dışlerinin arasından: “Evet!” dedi. “Ama, onları da kıskırtıyorlar; felaket burada! Sonra daha gerçek bir çaba da göstermiyorlar, aletleri berbat ediyorlar. Fakat pek bir yer de sürmediler. Hele bir buğdayı öğütelim... unumuz da olacak. Allah Allah! Sen şimdi çiftlik işleriyle mi ilgileniyorsun?”

Arkadiy son soruya karşılık vermeden: “İşin kötüsü, bizim burada hiç gölge yoktur,” dedi.

Nikolay Petroviç: “Ben evin kuzey yönündeki balkonun üzerine geniş bir güneşlik gerdirdim,” diye anlattı. “Şimdi artık yemekleri açık havada yiyebiliriz.”

“Yazlığa çıkmış gibi olacağız desene!.. Her neyse, bunlar hep boş şeyler. Ama, burada ne hava var! Her bir yan ne güzel kokuyor! Vallahi, bana öyle geliyor ki dünyanın hiçbir yerinde bizim buralardaki gibi güzel kokular yoktur! Sonra, burada gökyüzü de...”

Arkadiy birden durdu, yan yan arkaya bakarak sustu.

Nikolay Petroviç: “Elbette sana burada her şey bambaşka görünecek,” dedi. “Sen burada doğdun çünkü...”

“Hayır babacığım, insanın şurada ya da burada doğmasının önemi yoktur.”

“Ama...”

“Evet, hiçbir önemi yok!”

Nikolay Petroviç oğluna yan yan baktı. Araba yarım kilometre daha yol aldı, ancak ondan sonra yeniden konuşmaya başladılar.

Nikolay Petroviç: “Hatırlamıyorum sana yazdım mı,” dedi, “senin o yaşlı dadın, Yegorovna öldü.”

“Sahi mi? Zavallı ihtiyarcık! Ya Prokofyic? O sağ mı?”

“Sağ. Hem de hiç mi hiç değişmedi. Hep öyle geveze. Zaten Maryino’da öyle pek büyük değişiklikler bulamayacaksınız.”

“Kâhyan yine aynı mı?”

“Yalnız kâhyayı değiştirdim işte. Eskiden evimizde hizmet görmüş, şimdi de kölelikten kurtulmuş olanları artık tutmamaya, hiç olmazsa onları sorumluluk isteyen işlerde kullanmamaya karar verdim.”

Arkadiy gözleriyle Pyotr’u işaret etti.

Nikolay Petroviç alçak sesle “*Il est libre, en effet,*”³ dedi. “Ama, uşaktı o. Şimdiki kâhyam şehirli; galiba işten de anlayan bir delikanlı. Ona yılda iki yüz elli rublelik bir ücret vermeyi kararlaştırdım.”

Nikolay Petroviç bunu söyledikten sonra eliyle alnını, kaşlarını ovdu: Bu onda her zaman bir utangaçlık işaretiydi.

“Demin sana Maryino’da bir değişiklik bulamayacağımı söyledim ya... Bu pek doğru değil... Sana bildirmek zorunda olduğum bir şey var. Her ne kadar...”

Bir an sustu, sonra sözüne artık Fransızca olarak devam etti:

“Kurallara aşırı derecede bağlı bir ahlâkçı benim bu samimiliğimi yersiz bulabilir ama, bir defa, bu işi gizlemeye im-

3 (Fr.) Evet, serbest artık o.

kân yok; ikincisi, sen de bilirsin ki, benim baba oğul ilişkileri konusunda birtakım özel düşüncelerim vardır. Şunu da söyleyeyim ki, beni suçlarsan sana hak veririm elbette, çünkü benim yaşımda... Sözün kısası... o kız... sen onun hakkında daha önce birşeyler işitmişsindir...”

Arkadiy ilgisiz bir tavırla: “Feniçka mı?” diye sordu.

Nikolay Petroviç kızardı:

“Rica ederim, adımlı bu kadar yüksek sesle söyleme!.. Şey, evet... Şimdi benimle oturuyor. Bizim eve aldım onu... İki küçük odam vardı. Her neyse, bütün bunları değiştirmek elimizde...”

“Rica ederim babacığım, neden değiştireceksin?”

“Arkadaşın bizde misafir kalacak... ayıp olur...”

“Rica ederim, Bazarov için üzölme sen. O böyle küçük şeylerle uğraşmaz.”

Nikolay Petroviç: “Sonra sen de varsın...” diye söylendi. “İşin kötü tarafı o daire pek iyi değil...”

Arkadiy babasının sözünü kesti:

“Rica ederim babacığım, özür diliyor gibisin. Utanıyor musun yoksa?”

Babası gittikçe daha çok kızarak buna: “Elbette utanmamlıyım ya,” diye karşılık verdi.

Arkadiy şefkatli bir tavırla gülümsedi:

“Yeter, babacığım, yeter, çok rica ederim!”

Kendi kendine: “Ne diye özür diliyor sanki?” diyordu. O iyi yürekli, yumuşak babasına karşı içinde neden ileri geldiği belli olmayan gizli bir üstünlük duygusuyla karışık bir anlayış, şefkat duydu. Kendisinin okumuş, bu gibi şeylerden kurtulmuş bir insan olduğunu kavramaktan dolayı elinde olmayarak zevk duyuyordu.

“Rica ederim devam etme.”

Nikolay Petroviç hâlâ alnını ovuşturuyordu, parmaklarının altından oğluna baktı, yüreğine bir iğne saplanır gibi ol-

du. Ama, bu sefer kendisini suçlu buldu. Kısa bir süre sustuktan sonra: “İşte bizim tarlalar başladı!” dedi.

Arkadiy: “Şu ilerdeki de bizim kuru galiba, öyle değil mi?” diye sordu.

“Evet bizim kuru. Yalnız, onu sattım ben. Bu yıl onu kesip ortadan kaldıracaklar.”

“Neden sattın onu?”

“Paraya ihtiyacım vardı. Sonra, zaten bu toprağın köylülere verilmesi gerekiyordu.”

“Sana paylarını ödemeyen köylülere, öyle değil mi?”

“Orası kendi bilecekleri iş. Hem günün birinde öderler besbelli.”

Arkadiy: “Yazık ormana!” dedi, etrafına bakınmaya başladı.

Geçtikleri yerlere pek tabii güzelliği olan yerler denilemezdi. Ta ufuklara kadar bazen hafifçe yükselen, bazen tekrar alçalan tarlalar uzanıp gidiyordu. Kimi yerde pek büyük olmayan ormanlar, Katerina devrinde yapılmış eski resimlerde olduğu gibi, kıvrıla kıvrıla giden seyrek, alçak fundalarla örtülü dere yatakları, kıyıları oyulmuş dereler, sık yataklı minimini çaylar, çoğu yarıya kadar kaplanmış, kara damların altında küçücük izbeleriyle küçük köyler, boşalmış harman yerlerinin yanında duvarları sazdan örülmüş, kapıları ardına kadar açık, buğday öğütülen ambarcıklar, tuğladan yapılmış, kiminin sıvası dökülmüş, kiminin arkasında haçları bir yana eğrilmiş yıkık mezarlıklar bulunan ahşap kiliseler görünüyordu.

Arkadiy, içinde gittikçe artan bir sıkıntı duymaya başlamıştı; sanki mahsusmuş gibi rastladıkları köylülerin de hep üstleri başları yırtık pırtıktı, cılız atlara binmişlerdi. Yolun iki yanında kabukları sıyrılmış, dalları kırılmış ağaçlar da partallar içinde dilenciler gibi duruyorlardı. Her yanları hışır hışır eden sıska inekler, açlık çekiyormuş gibi, obur obur

hendeklerdeki otları yiyorlardı. Sanki bilinmeyen bir varlığın korkunç, öldürücü pençesinden kurtulmuş gibiydiler. O güzel bahar gününde bu zavallı, güçten düşmüş hayvanların acıklı hali insanın zihninde fırtınaları, ayazları, karları ile o neşesiz, bitmez tükenmez kışın beyaz hayalini canlandırıyordu...

“Hayır, bu topraklar hiç de zengin değil. Ne bolluğu var ne de işlenmiş. Bu böyle kalamaz! Kalamaz! Muhakkak değişiklik olmalı... Ama, bunları nasıl yapmalı? Nereden başlamalı?”

İşte Arkadiy böyle düşünüyordu... O düşünürken de bahar bildiğini okuyordu... Etrafta her şey altın rengiyle karışık bir yeşile bürünüyor, ağaçlar, fundalar, otlar, her şey, enlemesine, yumuşak yumuşak dalgalanıyor, ılık rüzgârın hafif soluğu altında ürperiyordu. Her yerde bitmez tükenmez şırıltılar halinde ırmakların pürüzsüz sesleri duyuluyor, tarlakuşları bir alçak çayırılıkların üzerinde döne döne yukarı çıkıp bağıyor, bir susuyor, seke seke kümeden kümeye gidiyorlardı. Daha yeni boy atmış yaz buğdaylarının yumuşak yeşilliği içinde göze hoş görünen karaltılar halinde geziniyor, artık hafifçe beyazlaşan başakların içinde kayboluyor, yalnız arada bir o dalga dalga hafif sisli tarlaların içinde, başları görünüyordu.

Arkadiy bakıyor, bakıyor, düşünceleri yavaş yavaş kuvvetini kaybederek sonunda büsbütün dağılıyordu. Üzerindeki pelerini atarak babasına öyle neşeli bir tavırla baktı ve o anda da o kadar çocuksu göründü ki, babası onu yeniden kucakladı.

“Artık pek uzak değil,” diyordu. “Hele bir şu tepeye çıkalım, ev görünür. Seninle güzel günler geçireceğiz, Arkaşa. Sıkılmazsan, bana çiftlik işlerinde de yardım edersin. Şimdi birbirimize iyice sokulmalı, birbirimizi iyice tanımalıyız, öyle değil mi?”

Arkadiy: “Elbette,” dedi. “Bugün de hava ne kadar güzel!”

“Gelişinin şerefine, evladım! Evet, baharın en parlak günü. Sırası gelmişken söyleyeyim. Ben Puşkin’le aynı şekilde düşünüyorum. Hatırlıyor musun *Yevgeniy Onyegin*’de der ki:

*Ne hazindir gelişin benim için,
Ey bahar, sevgi çağı!
Ne kadar...”*

Üstü örtülü arabadan Bazarov’un sesi duyuldu:

“Arkadiy! Bana kibrit göndersene. Pipomu yakacak şey bulamıyorum.”

Nikolay Petroviç sustu. Babasını biraz şaşkın şaşkın, ama, yine de içinde bir yakınlık duyarak dinlemeye başlamış olan Arkadiy aceleyle cebinden gümüş bir kibrit kutusunu çıkarıp Pyotr’la Bazarov’a gönderdi.

Bazarov, yine: “Bir sigara ister misin?” diye seslendi.

Arkadiy: “Gönder!” diye karşılık verdi.

Pyotr faytona döndü, Arkadiy’e kibrit kutusu ile birlikte kalın siyah bir sigara uzattı.

Arkadiy sigarayı hemen yaktı, yakınca da etrafa öylesine sert, öylesine keskin, küflü bir tütün kokusu yayıldı ki, ömründe tütün içmemiş olan Nikolay Petroviç, elinde olmayaarak, kokuyu duymamak için burnunu öbür yana çeviriyordu ama, oğlunu gücendirmemek için bunu belli de etmiyordu. Bir çeyrek saat sonra iki araba da külrengine boyanmış, damı kırmızı sacı kaplı, yeni ahşap bir evin önünde durdular. Maryino idi burası. Yeni-Köy de denirdi, köylüler ise Yoksul-Çiftlik adını takmışlardı.

4

Beyleri karşılamak için evden dışarıya kalabalık bir halde uşaklar çıkmamıştı; yalnızca on iki yaşlarında bir küçük kız

görünmüş, arkasından da sırtında armalı beyaz düğmeli kül-
rengi bir ceketle, Pyotr'a çok benzeyen bir delikanlı, Pavel
Petroviç Kirsanov'un özel uşağı çıktı.

Uşak hiç konuşmadan faytonun kapısını açtı, kapalı ara-
banın örtüsünün düğmelerini çözdü.

Nikolay Petroviç, oğlu, sonra Bazarov, üçü hemen hemen
boş olan karanlık salondan geçtiler. (Salon kapısının aralı-
ğında genç bir kadının yüzü görünüp kaybolmuştu.) Sonra
yeni tarzda döşenmiş bir misafir odasına girdiler.

Nikolay Petroviç kasketini çıkarıp saçlarını silkeledi:

“İşte eve geldik!” dedi. “Şimdi asıl yapmamız gereken şey,
yemek yiyip dinlenmektir.”

Bazarov gerindi:

“Yemek yesek gerçekten fena olmaz ya!” dedi, kendini di-
vanın üzerine bıraktı.

Nikolay Petroviç görünürde hiçbir gereği yokken, ayakla-
rını yere vurdu:

“Evet, evet, haydi yemek yiyelim! Çabuk, sofraya otura-
lim! İşte Prokofyiç de geldi.”

İçeriye altmış yaşlarında, ak saçlı, zayıf, esmer bir adam
girdi. Sırtında madeni düğmeli kahverengi bir frak, boynun-
da da pembe bir fular vardı. Gülümseyerek Arkadiy'e yak-
laştı, elini öptü, misafire eğilerek selam verdi. Sonra geri ge-
ri giderek kapıya yaklaştı, orada durup ellerini arkasında ke-
netledi.

Nikolay Petroviç: “İşte oğlumuz geldi, Prokofyiç!” diye
söze başladı. “En sonunda dönüp bize geldi işte... Söyle ba-
kalım, nasıl buldun onu, ha?”

Yaşlı adam: “Çok iyi gördüm, efendim,” diyerek yine gü-
lümsemi. Ama, hemen sonra, yine o gür kaşlarını çatarak, so-
rusuna “evet” denilmesini bekliyormuş gibi bir tavırla: “Em-
rederseniz sofrayı kuralım mı?” diye sordu.

“Evet, evet, lütfen. Ama, daha önce odanıza gitmek iste-

mez misiniz Yevgeniy Vasilyeviç?”

Yevgeniy Vasilyeviç Bazarov: “Hayır sağ olun!” dedi. “Orada yapacak bir işim yok. Yalnız, benim şu bavulu, bir de şu partalları oraya taşımalarını emrederseniz...”

Bazarov üzerinden pelerinini çıkardı.

“Hayhay. Prokofyiç, bayın pelerinini alsana!” (Prokofyiç, şaşırılmış gibi bir tavırla, iki eliyle Bazarov’un “benim partallar” dediği pelerinini aldı, başının üzerinde ta yukarıdan tutarak ayaklarının ucuna basa basa uzaklaştı.)

“Sen bir dakika için odana gitmek ister misin Arkadiy?”

Arkadiy: “Evet, üstümü başımı temizleyeyim,” diyerek kapıya doğru yürüdü.

Bu sırada içeriye orta boylu, sırtında koyu renk İngiliz takım elbisesi, boynunda moda olanlardan kısa bir boyunbağı, ağağında da rujan yarım çizmelerle biri girdi.

Arkadiy’in amcası Pavel Petroviç’ti bu. Görünüşte kırk beş yaşlarında kadar vardı. Kısa kestirilmiş, ağarmış saçlarının yeni gümüş gibi donuk bir parlıtısı vardı; yüzü kuruydu ama, buruşuk değildi, çizgileri şaşılacak kadar düzgündü, incecik bir kalemle kolaylıkla çizilmiş gibi tertemizdi. Eskiden çok yakışıklı olduğu belliydi. Yüzünde hâlâ eski güzelliğinin izleri vardı; hele badem biçimi, kapkara, ışıklı gözleri çok güzeldi. Bu zarif adam delikanlılığındaki gibi dimdik duruyordu, hâlâ yukarılara doğru yükselmek istiyormuş gibi bir hali vardı. Oysa insan bu eğilimini yirmi yaşlarından sonra yitirir...

Pavel Petroviç pantolonunun cebinden uzun pembe tırnaklı güzel elini çıkardı. İri tek bir akikle düğmelenmiş olan manşetinin kar gibi beyazı, elini daha da güzel gösteriyordu. Elini yeğenine uzattı. Önce onunla Avrupalılar gibi bir “shake hands”⁴ yaptı, sonra Rus usulü ile o güzel kokulu bıyıklarını genç adamın yanaklarına değdirerek üç defa öpüştü.

4 (İng.) Tokalaşma.